

je to „izurjenost“ (?) da utegnejo v 5—6 letih še to malo znanje pozabiti. V srce so se mi smilili, ko sem videl take dečke; hodili so v šolo tri ali štiri leta, zdaj bodo šolo zapustili in ko bodo k vojakom prišli, ne bodo morebiti nič več pisati znali. Pač bodo smeli svoje dni jeziti se nad to šolo, ki jih je tako malo naučila. Pa učitelj ni sam toliko kriv, marveč njegovo načelo, ko misli, da ne gre, kmetskim otrokom nalog dajati. Zakaj pa ne? Ali ne bi otrok tablice in pisanke lahko domov nosil? Ali ne najde pri poludnevem pouku en deček dopoludne, drugi popoldne toliko časa, da nekaj napiše na tablico? Vsaj najde $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ ure časa tudi ob četrtkih, zlasti pa ob nedeljah, da izdela kratko domačo nalogo, dolgih itak učitelj dajati ne sme. Pa tudi v pisanke lahko domá piše! Vsaj so pisanke tako zeló po ceni; že po krajcarji se prodajajo dovolj dobre pisanke (če veljá pa dva krajcarja, mora imeti poleg dobrega papirja tudi pivni papir!) Ali mar toliko veljá malo tinte in peró? Ali ni več vredna vaja in uspeh pisanja!? Kako pa hoče učitelj vso lepo tvarino, ki je v računicah, vzeti, ako otroci tudi domá pismeno v tablice in v pisanke računili ne bodo?! Torej proč s tem predsodkom, kakor da bi otroci na kmetih domá ne smeli pisati. Dajajte, učitelji, tudi kmetskim šolarjem kratke domače naloge, drugače ne bode naše šolstvo na kmetih napredovalo, drugače res ne bomo dosegli zaželjenih uspehov. — Konečno pa želim, da bi se o tem predmetu še kdo drug oglasil. Več očí več vidi!

I. L.

Knjiga Slovénska

v

XVIII. veku.

XIV. Ožbald Gutschmann, roj. 4. avg. 1727 v Grabštenji (Graffenstein), iz tovarštva Jezusovega, potem duhoven misijonar na Koroškem, umrl l. 1790 v Celovcu. „P. Oswald Carinthiae Vindus e suppressa Soc. J. Caesareo-Regius Missionarius in Carinthia et Celsiss. Episcopi Lavantini Consistorialis — kennnissreich und wacker, wirkte dem seichten P. Marcus theoretisch und praktisch entgegen v. Šaf. 24 — edidit in lingua Vindica:

1) Christianske Resnice, skuz Premišlvanje napreinešene, inu za Predige tudi naraunane, od enega Mešnika iz Tovarštva Jezusovega na svetlobo dane. S perpušanjam teh Višeh. V' Celouci. Se najdejo naprude per Jožefu Šotterju. Vtisnjene per Kleinmayrskih Deidičah. 1770. 8. 236. S. windischer Text, und dann von S. 237—246: „Anmerkungen über die windische und krainerische Rechtschreibung (nicht von einem einzigen Kopfe ersonnen, sondern aus Anweisung und Einstimmung solcher Leute, die in der slavisch, böhmisch, kroatisch, krainerisch und windischen Sprache eine genügsame Kenntniss besitzen, sind angesetzt worden etc.), polemisch gegen P. Marcus, kteri o njih sam pravi: „Additae ad calcem hujus libelli Grammaticae Carnioliae P. Marci animadversiones criticae, non ad Carniolicam sed ad plebejam Carinthiaco-Vindicam linguam accomodatae (Bibl. Carn. 23).“

Knjiga se poklanja, kakor P. Barth. Bafsar. Conciones (Vid. str. 10), Francisco Dreer . . . Directori Sacerdotalis sub titulo S. P. Ignatij Sacra ejus Exercitia obeuntium . . . Sodalitatis . . . v latinskem predgovoru, kojemu je podpisan . . . Bibliopola J. J. Schotter. Za njim sledí naslednji slovénski Predgovor: „Več reči je meni priedprišlu, katire so mene na tu perpravile, da sim lete Bukve pod vtisk dau. 1. Je škori enu cielu pomenkanje slovenjeh takeh buku, v' katireh bi te jimenitneiše božje Resnice obiuneiši bile rezložene. Od tega je prišlu enu veliku pruti meni, inu drugem na znanje danu zelenje

visoku vredneh gospudou Duhounikou, katiri bi radi takešne reči skuz vtisk na svetlobo dane imeli. 2. Je mene nagnalu to vupanje, da Christianske Resnice, ali duhouni vuki na tako vižo, kaker v' letih bukveh, priednošeni, ne bodejo brez duhounega prida, ako se bojo od duhouneh pastirjou na njih podveržene oučice naraunali; ali pak tudi od pobožneh Christianou posebnu brali. Sama skusnoba, inu večbartna spoznanost nam očitnu skaže, da h' pravei pokuri, k staunemu pobulšanju, inu k' večei Christianskei popounosti veliku pomaga, inu zamore, kader en Christian te jimenitneiše, inu oistreiše vuke večne Resnice v' enem, ali drugem času zašliši obiuneiši poredi priednositi. Sicer če naprei se bode vidilu, da ta muja, z' katiro se takešne reči na svetlobo vpravijo, je dobru gorvzeta, vupamo še lepše, inu pridneiše vcirkoune govore vtisnjene zadobiti. Sedai želim, da sai letu delce seže h' povečanju časti božje, inu k' duhounemu pridu tega bližnega."

Nato kaže dušnim pastirjem v latinskem ogovoru, zakaj, kako in kedaj utegnejo na korist jim služiti pričujoča premišljevanja, in da sta v ta namen pridejana „Zapopad teh Premišluvany pa Index Concionatorius“. — Na razgled iz Premišluvany samih bodi:

X. Od Christusove nahaje. Exemplum dedi vobis . . Joan. 13, 15. — Katiri se h' pravei pokuri obernejo, imajo po svetega Paula opomenenju, dolpodjati tega starega človeka, kateri je pohudoblen skuz žele tega zmotenja; imajo obleči enega novega človeka, kateri je po Bogu stvarjen v pravici, inu svetusti te resnice. Eph. 4. Tega novega človeka predpodubo imamo na Christusu našem Zveličarju, kiri se jimenuje te novi Adam, novi človek. Se tai spodubi, da mi na se obliečemo Christusa, ali njegovo podubo skuz nahajanje nja svetega žiulenja. H temu nass on sam perganja z' letemi besedami: Jez sim vam en predklad dau, da vi taku storite, kakor sim jez vam sturiu. Zatorei, da bodemo bol vedeli naše žiulenje po Christusovem predkladi (ali exempelni) raunati, premišluimo v' pervem odstaviku: Kai nam brani Christusa nahajati, da tiste marliveiši od nass odvernemo; v drugem odstaviku: Na kai zaeno vižo, inu v katireh rečih imamo Christusa nahajati; v tretkem odstaviku: Kaku doužni smo mi Christusa nahajati . . .

Te poterpešlivi mož Job pravi: Človešku žiulenje na zemlji je enu žouduvanje. Job 7. Več takeh reči se naide v našem žiulenju, kakeršne v žoudi priedpridejo. Sveti Ignacius, kateri je en čas v žounirskem stani živen, enkature perpodube (ali perglihe) od žounirskega stana napreipoloži v bukveh duhounega premišlvanja. Med drugemi on perkaže enemu Christianu dvie banderi, eno tega Luciferja ali peklenskega duha, to drugo pak Christusa našega Zveličarja. Teh oba, kaker dva voiskarja se pomujata ludi, vsaki pod svojo bandero, k svojej nahaji, inu službi napelati. Vzemimo sebi k misli, pravi Sv. Ignacius, kaker da bi z našemi očmi zagledali, inu vidili na Baby-lonskem poli Luciferja voiskarja teh hudobneh v enei spornei, inu strašnei podubi sedečega na enem gorečem, inu z černem dimam obdanem siedeži: kaku on več drugeh peklenskeh duhou po cielei zemli vunpošila, jih nahudstuje, inu njim gornesse, da bi imeli skuz mnogotire skušnjave, inu galufie tudi naprei perganjati k neporednemu poželenju časnega bogastva, telesnega veselovanja, meseneh nasladhost; po tem tudi k napuhu, inu h prevzetnosti: na to vižo bi oni imeli te ludi odverniti od Christusa, inu z takemi zvezilami v pogublenje pervleči. Letu je orožje tega hudiča, z katirem on voiskuje super Christusa, inu super njegove služabnike: za resnico enu premočnu orožje, skuz katiru so že mnogotiri Christianou od Christusa bili odpelani . . .

2. . . . Sveti Ignacius v duhounem premišlvanju nam Christusa, kaker enega Krala, inu voiskarja pobožneh Christianou priedpostavi sedečega na enem svetlem siedeži

v enem lepem poti zraven mesta Jeruzalem, z eno dopadljivo podubo, inu z lubeznivem obličjam. Raunu tudi Christus vunpošila svoje Apostelne, jogre, inu druge duhoune služabnike po cielem svieti, da bi vsem ludem, vsakemu stanu, inu rodu oznanuvali to svetu Evangeliju, tu je, nja božji, zveličanski vuk, inu taku njim to pravo vižo pokazali, skuz katiro bi ludi mogli za njem, kaker po tem pravem poti k zveličanju, hoditi. Christus pak svojem služabnikom, katiri so k letemu duhovnemu služovanju zvoleni, zlasti perporoči, da bi imeli po zamoženju vsakemu človeku v duhouneh rečih postreči, inu h pomuči priti, brez povančanja, ali ogledanja teh peršon, bodi so one višega, ali niskejšega stana . . . Lete so te zlastne viže Christusa nahajati, namreč boštvo v duhu, ali zaničevanje pozemelskega bogastva, odderžanje od posvetnega veselovanja, poterpešljivost v težaveh, vserčna ponižnost, inu pohleunost . . .

3. Pod znamenjam svetega križa stanovitnu voiskovati na to vižo enega pridnega Christusovega žounirja, kaker opomene Sv. Apostel Paul, Christusa popounu nahajati, letu je ja tvoje terdnu priedvzetje, o Christian! Očeš, ali ne očeš, je tvoja doužnost, tu ti mureš dopouniti, ali pak navekoma poginiti. Taku svetu pismu, inu sama resnica vuči. Hodi za meno! . . . Kateri mene nahaja, te ne hodi v temnobi . . . Ja, moi lubeznivi Zveličar, moi Kral, inu Vaivodar nebeški! . . . Ti mene opominaš, meni rečeš: hodi za meno. Jez pak h tebi zdihujem, inu prosim: vlieci mene za tebo, da bodem hodiu, ja da potečem po dobru dišečem duhu tvojeh čednost. Kir pak moja duša v tem žiulenju je z hudemi sovražnikami obdana, katirem jez imam superstati, ti meni skuz muč tvoje gnade pomagaj, da pod znamenjam tvoiga svetega križa vselei enu dobru voiskovanje voiskujem, to vero zvestu ohranim, te meni priedpostavljeni tiek dopernessem, inu zaslužim to krono te pravice, katiro ti, moi Gospud, Kral, inu pravični Sodnik na uni den meni po tvojei milosti bodeš dodeliu. Amen (str. 136—155).“

2. Windische Sprachlehre verfasst von Oswald Gutschmann kais. königl. Missionarien in Kärnten. Klagenfurt. J. A. Kleinmayr. 1777. 8. 164. — Dieselbe mit dem neuen Titel: Gründliche Anleitung die windische Sprache . . . von selbst zu erlernen. Zilli 1786. 8. — 4. verbesserte Auflage Klagenfurt b. Kleinmayr 1799. 8. 148. — 6. verb. Aufl. 1829. 8. 108.

Pričujoča slovnica je gledé prejšnjih dokaj samostojna. Kakor je slovenščino v „Resnicah“ pisal sam, tako je v njej učil druge. „Idioma Vindicum, quo hic libellus scriptus est, licet exiguo reponatur in pretio (ab iis maxime, qui plurium linguarum haud sunt amantes cf. Grammatica 1758) . . . Dialectus porro et styli ratio in hoc opusculo (Christ. Resn.) usurpata talis est, quae non tantum a Vindis Carinthiacis, licet satis inter se diverse loquentibus, sed etiam a Styro-Vindis et Carniolis, uti experientia ostendit, probe intelligitur . . .“ — Po glasilki: „Nil discit, qui sine ordine discit“ zavrača v predgovoru one, ki ponosno velévajo, naj se narečje slovenje — nepridno, ubožno, pokvarjeno — požene iz dežele: češ: „Aber sachte mit dergleichen Vorurtheilen! Die windische Sprache ist nicht etwan ein einzelnes, von der übrigen Menschenwelt ausgeschältes Zeug. Man betrachte nur jene Kette der slavischen Nationen, die von dem äussersten Eismeere bis an das adriatische sich herziehet. Uibersehe man mit einem kritischen Blicke Kärnten, Steyermark, Krain, das Littorale, Dalmatien, Kroatien, Sklavonien; die Strecken der Winden, Bosnerkroaten, Raizen, Slowaken, Rufsniaken in Ungarn; Gallitien, Lodomerien, Mähren, Böhmen etc. und dann wird man mir die vielleicht noch nie aufgeworfene Frage beantworten können, ob man in mehreren Theilen der grossen Oesterreichischen Monarchie deutsch oder slavisch spreche? Genug Ehre hiemit und Bürgerrecht für die windische Mundart, als welche nicht minder ein ächter, obschon unglücklicher Zweig von der slavischen Stammsprache ist, die sich durch so viele Erbkönigreiche und

Lande verbreitet.“ — Nesreča, piše dalje, je to, da slovenji jezik govori le priprosto ljudstvo, da ginejo besede za višo oliko, da celo učenjaki ravnaajo se po ljudskih napakah. Nekteri vidijo, kako je prav, ali zvijajo in olikujejo jezik spet po svojem dozdevku (nach ihrem Dünkel). Kako so Nemci dospeli do književnega jezika? Tudi priprosti Slovenci rajši poslušajo in so ponosni, kedar se jim govori v lepši besedi njihovi, kar vem iz lastne skušnje (da ich in meinem Missionsamte alle windischen Pfarren abgelaufen, und dennoch überall in einer mittelmässigen Nettigkeit redend mit Beyfalle bin verstanden worden). V nauku orjem ledino; malo čislano, dà zaničevano narečje dá se posneti v pravila, ter spričuje po svojih ostankih, „dass sie aus jenem fruchtbaren Baume abstammeth, der nach Frischens Zeugnisse auch der deutschen (Sprache) manchen Saft mitgetheilet hat.“ Sicer sem se v mnogih rečeh podal na priprosto izreko na pr. biu, gledau nam. bil, gledal; pa to si vsak lahko sam popravi. Žal, da so slovanska ljudstva z verstvom največ sprejela ali latinske ali nemške črke, svoje pa, katerih ena namestuje po tri ali štiri (sch, tsch), prepustila Ilircem in Rusom. Sprejmite te bukvice blagovoljno; čim več bode mi pomočnikov, tem prej izide dostojen slovar ali besednjak.

„Nauk se razlaguje v dveh delih (Suchtafel: I. Von den ersten Gründen. II. Von der Wörterfügung, und sonderlichen Eigenschaften der wind. Spr.). Kakor vže v „Resnicah“, razločuje tudi tu ostri Š in Šh od mehkega S in Sh; na koncu časih fs; h', k', s', v'. — Sklonov šteje prvi šestero slovenščini lastnih. Spolnik, kakor pri Latincih, ni potreben, služi nam vendar zaradi krepkoglasja: te, ta, to. Sklanje so po spolu tri; sklanjala I. Gospud, Pastir. II. Duša, Skerb. III. Vinu, Telu. Pridevnik: Sveti, svetega, množ. sveteh, svetemi . . . te sveti, sveteiši, narsveteiši. — Eden, dvaisti, trideisti, štiredi, petred . . . stu, jezar, miliar. — Jez, ti, on, njega nja, moi, teisti, katiri. — Sem, sma, smo. Sprege so tri po končnikih am, em, im. I. Baram, bom baran. II. Tepem, bom tepen, III. Vučim, bom vučen. — Iz skladnje: Miestni sodnik Stadtrichter, svitna hiša, hiša tega svita ali svituvanja Rathhaus. Jez nemam ognja bol luči ali jez nemam oginj bol luč. Ich habe weder Feuer noch Licht. Ti bol pak ona je krivična Du oder sie ist ungerecht. Jez od njihoveh dougou kar beliča ne plačam Ich bezahle von ihren Schulden nicht einen Pfening. Vi ste se ž njimi sprekarjali Ihr habet mit ihnen ein Wortgefecht gehabt. Na Koratanji im Kärnten. On je za srednika med nami, za miestnega sodnika biu postaulen. Ti vboji imajo naje roke inu noje nam. vbogi in nage noje. Jez se doužen dam, ne: doužnega. Dobre vole mošne kole Guter Dinge seyn kostet Geld. Masti Bog nam. masai tebi Bug. Piliš inu jeliš nam tekne Das Trinken und Essen gedeihet uns. Lete bode bogat, kaker pess rogat Dieser wird niemals reich werden. Vidio je, ilirsko: vidio je. Bug — Boga, kust — kosti, liess — lesa, rieč — reči, rug — roga itd. — Fehler in Annehmung fremder Wörter (141). Miesenci: Pervnik, drugnik ali druinik, tretnik, štertunik . . . ednaistnik, dvanaistnik. Verzeichniß einiger windischen Stammwörter (149) . . . Anhang einiger mehr dienlichen Wörter (159). Hohe Festtage: Sveteh treh Kralou den, pernahti. Mariae Verkündigung Ebehtnica, Velika — Mala Gospoinica, Svinsveti (164).

„Gutsmann hat zuerst die im Slovenischen gebräuchlichen 6 Casus . . . aufgestellt, ohne sie zu benennen . . . In den neuesten Ausgaben hat man das in der 1. Ausg. von S. 149—164 gehende „Verzeichniß einiger windischen Stammwörter“ weggelassen. Der Herausgeber hat leider nur ein paar Anmerkungen dazu gemacht, sonst aber die Resultate der neuern in Krain und selbst in Steiermark gemachten Forschungen unbenutzt gelassen, so dass er es selbst bei offenbaren Unrichtigkeiten der Gutsmann'schen Orthographie z. B. sem biu st. sim bil usw. bewenden lässt (Šaf. 55).“ — „Multum et diligenter incubuit ad corruptam Vindicam linguam regulis subjiciendam: num vero expectationi satisfecerit,

ipsi Vindi Eruditi si non suae, saltem latinae linguae potentes Gramatici juxta fundatae Gramaticae regulas censeant (Bibl. Carn. pg. 23)!⁴

3. Deutsch-windisches Wörterbuch mit einer Sammlung der verdeutschten windischen Stammwörter, und einiger vorzüglichern abstammenden Wörter. Verfasst von Oswald Gutsmann, Weltpriester. Klagenfurt. J. A. v. Kleinmayer. 1789. 4°. 568.

Po geslu: Quot linguas calles, tot homines vales — pojasnuje v predgovoru, zakaj se je slovar nekoliko zakasnil, češ, bode s tem boljši in občinstvo me tudi ne bode vprašalo, koliko časa sem jaz zanj porabil (Boileau). Prvi pospešitelj je bil neki blagoroden grof (morebiti Goefs); podporniki so mi bili nekteri duhovniki svetovni pa redovni. Slovar nemško-slovenski obsega str. 1 — 480, Anhang 481 — 489, Nachtrag 566 — 567; slovensko-nemški str. 490—564, dostavek 565—566, je krajši, pravi, ker so ga malokteri zahtevali in ker se nadejati smemo, da nam tako popolno delo podá v vseh slovanskih narečjih prav dobro in temeljito izvedeni gospod Kummerdey. Nato odgovarja nekterim oporekam, češ, beseda meni ni znana, je le kranjska, pri nas imamo tujko itd. ter razklada, kako je slovar vravnal; naposled piše: „Ungegründeten Kritisirungen setzt man jenes entgegen: Ars osorem non habet, nisi ignorantem. Die günstigen Leser wollen aber zu meinem Vergnügen glauben, das ich diese langwierige Arbeit nicht aus Eigenutze, sondern zum Nutzen und Gefallen der Sprachgenossen und Sprachbegierigen übernommen habe: die sich dann auch mit meinem Werke mögen befriedigen, bis sich wer die Mühe giebt ein bessers ans Licht zu geben.“

V ta namen, da se vidi razlika v nemščini in slovenščini med tem pisateljem pa njegovima prednikoma (l. 1592. 1744), bodi po prvih dveh vzgledih na razbor le nekoliko cvetja:

Aberglaube prevera, praznavera, babja vera. Ablassen, nachlassen, odpustiti, odnehati, dolspustiti. Anker šidru, železna mačka za ladje. Arg hudobliu, kriju, zaviti, neraun. Argwohn sumnia, sumnenje, vokuvanje, cijanje, douženje. Argwöhnisch sumniu, cijaočen, doužečen. Arzt ozdraulenik, ozdraular. — Mächtig močen, mogočen, zamožen. Majestät majestust, veličastvu, visokustvu, velkočastvu. Marter martra, muka, marterstvu. Meinen mieniti, namieniti. Meister moister. Mensch človek. Menschlich človeški, človeken. Münze, Geld denar, pienz, penez, meta, geringste Münze božjak. Muthmassen mieniti, umiti, zdumlati, vonkuvati, dozdivati, natoukuvati, cevati, vklonjati. Muthwillig spušnovolen, ošriben, neroden, nekazen, nesporeden. Er ist muthwillig norc ga lomi, muthwillig herumspringen bezlati. — Zahl čislu, štetva, štivenje, broi, štililu, cava. Zanken se prepirati, priečiti, ardrati, spakuvati se; die Kinder zanken otroci se kerpausajo. Zehrung ceringa, zajedba, zavžitje, trošba. Zeit čas, vried, doba, cait, vreme itd. Zeuge priča, pričuvauc, pričavec, svidek. Zorn jeza, serd w. od. m. Einen zum grossen Zorne bringen koga rezkopati. Zucht svarištvu, strah, red, vredideržnost, zderžnost, kaštiga, sramožlivost: des Viehes reja, pleme. Zukunft perhod, dohod, dopritje, dopridenje. Zweifel dvojenje, cvibel. Zwillnig dvoičič, dvojek, dvoinik.

Vmes je Gutsmann nasejal nekoliko izrekov in pregovorov, in nekterim se pomen pojasnuje še le po nemških. Malo jih je sicer, a največ so krepki in tehtni. Naj tudi teh cvetic pokaže se nekoliko na primer:

Naiskaka bukva k' svoimu koncu topar da Oft mancher hilft zu seinem Untergange. Tatouna mati ne vmerje Es wird allzeit Diebe geben. Muha, katera perleti, huiši pikni Ein gähkommendes Unglück ist schlimmer. Kropliva tudi mladica žje Böse Art verräth sich bald. Jez viem, kam pess nogo moli Ich verstehe die Heimlichkeit. Visoki gospudi visoki obeti Grosse Herren versprechen viel. Vela, kamer serce pela Es gilt, wo das Herz hinzielt. Ta perva obriest gre za duri siest Die ersten Hunde ertränkt man gerne.

Tudi mladenč starjake sodi Mancher Jüngling ist gescheider, als ein alter. Vsaki ima svoje lise Jeder hat seine Mängel. Bodi tebi besieda mož Ein Mann ein Wort. On bi rad leteu, ampak še perje ni zredu Er will obenaus, aber kann nicht. Velik ropotic, pak malu mele Ein leerer Praler. Veči slava kaker krava Mehr Geschrey als Wahrheit. Nišir ne vie, kai mu je Bug odrediu, namieniu Niemand weiss um sein Schicksal. Lepota vpravi v sramota, liepa je sliapa, veša se na luči zasmodi Die Schönheit verführt. Černa krava ima sai bielu mlieku Nicht alles, was schwarz, ist schlecht. Koliker ludi toliku čudi Jeder thut nach seinem Antriebe. Kader hudič je biu boun, je biu brumnosti vess poun; kumei je on zdrau postau, je kak' prei hudič ostau Der Teufel bleibt ungebessert. Taku trebi kaker tern v peti Unnöthig und schädlich. Od hiše kaplive, od žene svadlive rieši nas! Kar gospoda stori krivu, kmeti plačat' murjo živu Was die Herrschaft unrecht thut, zahlt der Bauer durch sein Gut. Haužie kaker pess v konopleh Er wirthschaftet schlecht. Enemu kožo vkrasti, hunemu črieule vboga jime dati Fremden Weihrauch Gott opfern. Dougi lasi, kratka pamet Weiber haben kurzen Verstand. Je vtisnjen kaker breja mačka Er ist sehr empfindlich: häckerlich. Zna od jelove koze mlieku dobiti Er weiss aus allen Sachen Profit zu machen. Mlin mele, kar mu naspe Auf grobe Worte folgt grobe Antwort. Motika kmeta inu krala v eno jamo spraula Der Tod macht den Bauer und König gleich. Brez muje se čreul ne obuje Nichts kömmt ohne Mühe. Nema muzika bol možganou Er hat weder Kraft noch Verstand. Se derži kaker bi ga pod nosam briu Er hält sich ernsthaft. Štimaneiši so novine, kaker starine Neues gilt mehr als Altes. Ne pade v peč Er geht nicht in Gefahr. Ima krainske rame Er trägt wie ein Esel. Bug že vie, kirei kozi rug odtrupi Gott weiss schon, wen er demüthigen soll. Po srieni klasje pobirati Sein Brod vergeblich suchen. Je sam sebi rokau zašivau Er hat sich selbst geschadet. Dokler se terta vije So lang wer jung ist. Vigredni snežiči so žitni voučiči Der Frühlingsschnee ist dem Getreide schädlich. Čič je nič: delavec je hlebavec Mit Sitzen verdient man nichts: Arbeit bringt Brod. Dušo per telesi zatožiti Einen beym unrechten Richter verklagen.

„P. Marcus erwähnt des Wörterbuchs in seiner Bibl. Carn. gar nicht, obwohl er sonst auch Bücher von späterem Datum (1791 ff.) anführt. Es ist noch immer das brauchbarste gedruckte slovenische Wörterbuch, obwohl nur auf die Windischen in Kärnten und allenfalls in Steyermark berechnet, nicht aber auf die Krainer (Šaf. 68. 69).“

Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli.

(Piše **Gradimir.**)

(Dalje.)

A. M. Slomšek.

(Glej 5. berilno vajo: „Zlate resnice“.)

V istini, ljubi otroci, zlatá vredne so resnice, katere nam je tû napisal Anton Martin Slomšek, in vem, da kakor o Simonu Jenku, tako bi tudi radi kaj izvedeli o Antonu Martinu Slomšku. Povedal vam bodem tedaj nekaj o tem preblagem rodoljubu. Anton Martin Slomšek se je rodil na Slomu blizu Ponikve na Štajerskem v dan 26. novembra 1800. l.*) Od vasice Slom izvaja se njegov priimek „Slomšek“. Ker je otrok Slomšek kazal bistro glavico in so mu bili stariši premožni kmetje, poslali so ga v bližnje štajersko mesto Celje v šolo. Tû se je deček prav dobro učil. Ko izvrši latinske šole (gimnazijo), gre v bogoslovje, ker njegova želja je bila, da bi bil duhovnik. Posvečen

*) Važnejši kraji naj se kolikor mogoče pokažejo otrokom na zemljevidu!